

Բազմաթիվ Այլադեանց. Աշոտ Երկամ, պատմական վէպ. Մասն Ա.—75 կ. Մասն Բ.—75 կ. 1893—1894 թ. Այս պատմական վէպը վերցրած է Հայոց պատմութեան Ժ. դարուց (913—928) և պարունակում է իւր մէջ արարական արշաւանքների տխուր պարագաները և Աշոտ Երկամի մեծ քաջագորգործութիւնների կէս պատմական և կէս բանաստեղծական նկարագրութիւնը. Այս գրքի ընթերցողը բացի գեղարուեստական բաւականութիւնից կը ստանայ անշուշտ և այն մեծ օգուտը, որ կը ծանօթանայ մեր «Հին Հին դարուց» օրերի հետ. Հեղինակը գտնուում է Քաջֆու պատմական վէպերի ազդեցութեան ներքոյ. Գրքերի գինը թանգ է նշանակուած.

Տիրուհի Կոստանեանց. Զինական առասպելներ. (Յարպանեանութիւն) զինը 15 կ. 1895 թ. Սա Տ. Կոստանեանցի տասն և հինգերորդ թարգմանութիւնն է ու հրատարակութիւնը. Թարգմանիչ Յիկնոջ գլխաւոր արժանաւորութիւնն այն է, որ նրա բոլոր հրատարակութիւնները ընթերցանելի են, շատ հետաքրքրական և օգտակար. Այս անգամ նա թարգմանել է չինական հինգ փոքրիկ առասպելներ, որոնք իրանց գեղեցիկ բովանդակութեան շնորհիւ ներկայացնում են ընթերցանութեան յարմար նիւթ փոքր և մեծ երեսմաների համար. Ինչպէս և միւս հրատարակութիւններն, այս գրքուկի թարգմանութիւնն էլ յաջող է.

Կարինի. Երգարան. Հայի ցաւալի վիճակը Կարինի երգերի մէջ. Գինն է 1 թ. 1894 թ. Սա՝ գրական և աշուղական ձեռն գրուած ոտանաւորների ժողովածու է. Հեղինակը բոլորովին չունի բանաստեղծական աւելն. Նա հրապարակախօս է և առանց քաջութելուամէն մի երեւոյթին իւր սեփական տնունն է տալիս. Նա ողբում է հայերի ցաւալի վիճակը և նրա պատճառները գտնում է «մշակական հոսանքի» և երիտասարդների ամուսնութիւնից խորշելուն մէջ. Աշուղական ձեռն գրուած ոտանաւորները համեմատաբար աւելի են աջողուած քան գրական ձեռն գրուածները. Այս գիրքը կարող էր այդ ձեռն գր. հրատարակուել. 2ընայելով որ հրատարակութիւնից գոյացած արգիւնքը հեղինակը լաւ գործի է յատկացրել, գինն անպայման թանգ է. ՖԻՄԻ.

1. ԱԶԳ. ՄԱՏԵՆ. ԺԶ. — Մատենագրական ՄԱՆՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԷ. — ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆԷ և Բնագիրք Մասն Ա.—Զ.

Նեմեսիոս Պրոկղ, Խոսրովիկ, Նպեփան և Սե. կունդոս գրեց Յ. Վ. Տաշեան, Մխ. ուխտէն. Վիեննա. 1895 թ. Եր. ԺԲ. X296, 8.

ԱԶԳ. ՄԱՏ. ԺԵ. Հայկական աշխատասիրութիւնը ՀԱՅԱԳԷՏ Պ. ՖԷԹԹԷՐԻ. Ի մի ամփոփուած և

թարգմանուած հանդերձ ծանօթութեամբ. Ի Հ. Յ. Տաշեան, Մխ. ուխտէն. Վիեննա, 1895 թ. Եր. 202.

Վիեննայի Մխիթարեանց այս ձեռնարկութեան նպատակն է «մեր մատենագրութեան հետազոտութեան նպաստել և ասով հայ մատենագրութեան ապագայ պատմագրին հետազոտութիւնը փոքր իւր գիւրացնել. Այս նպատակին է ծառայում գրեթէ ամբողջովին «Ամսօրեայ հանդէսը» որից հանուած ու լրացնելով հրատարակուած են ահա այս մենագրութիւնները (monographie).

Առաջին գրքոյն ամբողջովին գործ է գիտնական Տ. Յ. Տաշեանի, որ արդէն իսկ յայտնի է Մխիթարեան հայրերի մէջ իւր հմտութիւնով և գիտնական ոճով, որից զուրկ էին ցարդ Մխիթարեան հայրը. Այս մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններից իւրաքանչիւրն մի քայլ յառաջադիմութիւն է գէպի հայկական գրականութեան իսկական ծանօթութիւնը.

Երկրորդ հատորը Ամբողջովին թարգմանութիւններից է բաղկացած. Այժմեան հայագէտ գերմանացիների մէջ անշուշտ առաջին տեղն է բռնում Գուլթիլի և Հիմպիլի աշակերտ աստուածաբանութեան ուսուցչապետ Ֆէթթէրը, որի առաւելութիւններից մէկն էլ այն է՝ որ նա բացի գրաբարից և աշխարհաբար է հասկանում Յարգելի գիտնականի զբաղումներից դուրս է թէպէտ մեր գրականութիւնը, բայց նա դարձեալ իւրաքանչիւր տարի մի աչքի ընկնող հետազոտութիւն է տալիս զանազան առիթներից օգտուելով. Հայտ գովելի ձեռնարկութիւն է արդարեւ եւրոպացի հայագէտների հետազոտութեանց թարգմանութիւնը, այսու Մխիթարեան հայր օժանդակում են գիտնական հայեացքների տարածման և այն շրջանների մէջ, ուր օտար լեզուների գիտութիւնը անհնարին է պահանջել. Ֆէթթէրի ուսումնասիրութիւններն յայտնի են իրենց բարեխղճութեամբ և սրամտութեամբ. Նիրշէլի բառգրքից քաղուած հատուածները գնահատելի են ամենայն կողմից, թէպէտ և գրքի նպատակն ու հեղինակի կոչումն աչքի առաջ եթէ չունենանք, պիտի դատապարտենք այն ճիգն, որով ամենայն տեղ հեղինակն աշխատում է վկայութիւն գտնել կաթոլիկ եկեղեցու համար. Թարգմանութեան ծանօթութիւնների մէջ 99 երեսում յիշատակութիւն չը գտանք Բաումգարտների կարծեաց, որ ընդունելով իսկ Ֆէթթէրի կարծիքը, ուղղում է նրա սխալներն և մի նոր ենթադրութիւն է անում, որ արժանի է ուշադրութեան.

Հայ մատենագրութեան հետազոտողների և ուսումնասիրողների համար ազգային մատենագրանք մի կատարեալ շտեմարան է. Ն. Զ.